

ICOMOS HÍRADÓ

a Magyar Nemzeti Bizottság közleményei

17. évfolyam - 6.szám

2009. december hó

A TARTALOMBÓL

**Tanácsadó Testületi Ülés
Málta 2009**

**Gondolatok a történeti kertek,
kertművészet köztünk élő nagy alakjáról,
Ursula zu Dohna grófnőről**

**A Pesti Szent Péter ferences templom,
kripta, és a Batthyány emlékhely története**

**Első nemzetközi konferencia
a kulturális turizmusról
Subotica(Szabadka) 2009**

**Möller Emlékérem 2010
Felhívás Möller emlékérem
adományozására**

**Emlékezzünk rá, hogy...
Rejtett évfordulóink**

FELHÍVÁS

Tisztelt ICOMOS Tagtársak!

Szeretnénk felkészülni arra, hogy **2010-ben méltóképpen ünnepeljük meg Möller István születésének 150. évfordulóját.** Ezért, az Elnökség javaslatára, az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottságának vezetősége úgy határozott, hogy az évfordulás megemlékezés egyik kiemelkedő eseményeként – együttműködve a Kulturális Örökségvédelmi Hivatallal és a BME Építészettörténeti és Műemléki Tanszékével – tudományos konferenciát rendez a Műemléki Világnap alkalmából.

A 2010-ben április 19-én sorra kerülő rendezvény egyik kiemelkedő eseménye a **Möller István Emlékérem rendkívüli adományozása**, amelyet ez alkalomból **három hazai és egy külföldi** kitüntetett vehet majd át.

Az évforduló alkalmából történő **rendkívüli díjátadás** nem változtat azon, hogy az eredeti adományozási szabályzatnak megfelelően, az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság 2010 májusában tartandó éves közgyűlésén **a 2010. évi „rendes” Möller István Emlékérem** szintén átadásra kerüljön. A rendkívüli és az évi rendes Möller István Emlékérem díjazottjait egyaránt a korábban létrehozott öttagú Möller-díj Bizottság választja ki.

Ez az évforduló kivételes lehetőséget nyújt tehát a műemlékvédelem érdekében elért kiemelkedő teljesítmény elismerésére azzal, hogy **ez évben az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság által alapított Möller István Emlékérem összesen 5 (négy hazai és egy Magyarország határain kívül élő) olyan személynek adományozható**, aki jelentős mértékben

- hozzájárult a magyarországi műemlékek, az épített örökség megőrzéséhez, méltó használatának, fennmaradásának és bemutatásának biztosításához, és/vagy
- tudományos, oktatási, publikációs tevékenységével szolgálta a műemlékek, az épített örökség, illetve a műemlékvédelem érdekeit, értékeinek széles körben ismertté tételét, és ezek által is
- hozzájárult az ICOMOS, ezen belül a Magyar Nemzeti Bizottság céljai megvalósításához.

További szempontok a Möller István Emlékérem adományozására tett javaslatnál:

- az a külföldi állampolgár jelölhető, illetve tüntethető ki az Emlékéremmel, aki tevékenységével a magyarországi műemlékek, építészeti örökség, vagy műemlékvédelem érdekeit (is) szolgálta;
- az Emlékérem adományozásnak nem feltétele az ICOMOS tagság, de azonos érdemű jelöltek esetén ez előnynek minősül;
- csak élő személy kaphatja meg a Möller díjat, azaz Posthumus Emlékérem nem adományozható.

AZ ICOMOS MNB MINDEN EGYES TAGJA JOGOSULT JAVASLATTÉTELRE, KÉRJÜK, HOGY MINÉL TÖBBEN ÉLJENEK EZZEL A LEHETŐSÉGGEL!

Eddigi díjazottak (alfabetikus sorrendben):

Möller István Emlékérem: Détszy Mihály, Dragonits Tamás, Fejérdy Tamás, Horler Miklós, Koppány Tibor, Örsi Károly, Román András, Szabó László, Szakál Ernő, Vukov Konstantin, Zádor Mihály

Nemzetközi Möller István Emlékérem: Alexander Balega, Christoph Machat

Kérjük hogy az indoklással alátámasztott javaslatokat **2010. január 31-ig** juttassák el az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsághoz (1014 Budapest Táncsics Mihály utca 1.) postán, emailen vagy faxon: Telefon/fax: (1)2127615, email: secretariat@icomos.hu

az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság vezetősége

Tanácsadó testületi ülés Málta - 2009. október 5-10.

Közel 60 ország részvételével került sor a szakbizottságok és a nemzeti bizottságok elnökeinek évi rendes ülésére. Magyarországot az elnökön kívül Fejérdy Tamás (akit beválasztottak az ICOMOS Bölcsék Tanácsába, amihez ezúton is szívből gratulálunk) és Visy Zsolt, a régészeti szakbizottság európai alelnöke képviselte. Nagyon fontos lett volna Wierdl Zsuzsa, az újjáéledő falkép szakbizottság elnökének jelenléte, de őt váratlan megbetegedése akadályozta abban, hogy részt vegyen az ülésen.

A konferenciának Valettában a Mediterranean Conference Centre, a kulturális központtá alakított középkori kórház adott helyet.

A kapcsolódó tudományos ülés központi témája a technológia fejlődésének köszönhetően a műemlékvédelemben alkalmazott új eszközökről és lehetőségekről szólt (Technological Change). Ez egy kicsit több volt az

éghajlatváltozás (Change-ére) visszavezethető, több éve használt szófordulatnál. Az igazi üzenet arról szólt, hogy minden országban egyre nagyobb figyelmet fordítanak a műemlék épület minél jobb megismerésére, kutatására, az elsődlegesnek tartott hitelesség bemutatása érdekében. Ez a hozzáállás igen fontos itthon is, amikor a felgyorsuló, eredménycentrikus helyreállítási követelmények során se pénz, se idő, se elegendő figyelem nem jut az épület megfelelő megismerésére, pedig a vizsgálat és a kutatás a helyreállítás alapja.

Idén egy időszakban, párhuzamosan folyt a Tudományos Bizottsági ülés és a Nemzeti Bizottságok elnökeinek vitája. Szerencsés volt felállásunk, mert a kedvezőtlen helyzethez alkalmazkodva megoszthattuk erőinket. Az itthoni megbeszélésnek megfelelően így igen eredményesen segíthette Wierdl Zsuzsa távollétében Fejérdy Tamás a falkép szakbizottság szlovén helyettesét.

Ezen az ülésen mutatkozott be először a Québecben megválasztott új vezetés. A legnagyobb megnyugvással vehettük tudomásul, hogy mértéktartó visszafogott eleganciával viselte az elnöki feladatokat az új elnök, Gustavo Araoz, és adott teret a további tisztségviselőknek. Fantasztikus munkát végez az új főtitkár, Bénédicte Selfslagh, aki alapos részletességgel mutatta be az ICOMOS helyzetét. A politikai megbízatása miatt lemondott horváth kincstárnok helyett Philippe La Hausse de Lalouviere (Mauritius) lett az új tisztségviselő, akinek szokatlan lényeglátó helyzetjelentése kellemes élmény volt.

Megtudhattuk, hogy a legújabb nyilvántartás szerint Franciaország és az Egyesült Államok után, Ausztráliát megelőzve(!) Magyarországon van a legnépesebb nemzeti bizottság, ami határozottan mutatja szervezetünk fokozódó itthoni népszerűségét.

Az ülés legfontosabb kérdése, volt, hogy elfogadja-e a testület, hogy a nemzeti bizottságok elnökei külön szervezetet hozzanak létre a tanácsadó testületen belül? A felvetés nyilvánvalóan a Tudományos Bizottságok szervezeti mintáját követi. Gideon Koren vezetésével nagyon komoly előkészítő munka előzte meg a vitát. Röviden összegezve: a túlszervezéstől való félelemtől vezérelve hosszas vita után ezt a javaslatot elvetette a szervezet. Kétségtelen, hogy elfogadása esetén a Tanácsadó Testület elnökének súlya jelentősen gyengült volna. Arra azonban alkalmas volt, hogy a jelentősen meghúzott szervezeti szabályzatként bemutatott előkészítő anyag segítséget nyújthasson a nemzeti bizottságoknak ahhoz, hogy hasonló szellemben szerveződjenek és munkálkodjanak. Azért sejthetjük, hogy ennek elfogadása Nemzeti Bizottságunk életét nem fogja befolyásolni.

A Tanácsadó Testület választása szinte észrevétlenül zajlott le. Ugyanis csak három jelölt volt a három lehetséges helyre. John Hurd (Anglia), a rutinos régi elnök kapott újra bizalmat, helyetteseinek Marc de Caraffe-ot (Kanada) és Dosso Sindou-t (Elefántcsontpart) választottuk.

Az ICOMOS régi megoldatlan gondja eddig megjelent nyilatkozatainak, dokumentumainak, kartáinak, elveinek rendszerezése. Ugyanilyen kérdés a különféle anyagokkal szemben támasztott követelmények meghatározása, hogy a jövőben egyértelműbb legyen a közzétett elvek besorolása. Boguslaw Szmygin (Lengyelország) készített nagyszerű értekezést erről a kérdéstről.

Az eddigi gyakorlattól eltérően az ülés végén a jövő évi ülés helyszínéről szavazhattunk. Két jelentkező volt: Írország (Dublin) és Macedónia (Ohrid). A két prezentáció között óriási volt a különbség. A szimpatikus írek látványos bemutatója után hiába volt a lényegesen kedvezőbb, programokkal gazdagított másik tervezet - ahol ráadásul 10 szerény adottságú tagország vendégként vehetett volna részt az ülésen - a jelen lévők mégis Dublin mellett döntöttek.

„A társadalom változásai” kérdéskör köré szerveződik a 2010-es ülés programja.

Az ülésen jelen volt Irán képviselője, aki a 2011-es közgyűléssel kapcsolatban minden szükséges biztosítékot megadott az ICOMOS számára. A hírek alapján az a benyomása lehet az érdeklődőknek, hogy a közgyűlés helyszínével kapcsolatban még lesznek fordulatok.

Nagy Gergely

Gondolatok a történeti kertek, kertművészet köztünk élő nagy alakjáról, Ursula zu Dohna grófnőről

Életünkben vannak jeles események, amik meghatározzák hosszú időre munkánkat, és vannak, amik a hosszú jó munka eredményét összegzik, jutalmazzák.

Pályám kezdetén meghatározó volt kiváló főnökeim jóindulatú segítsége: Dr. Dercsényi Dezső, Dr. Zádor Anna, Dr. Horler Miklós, Dr. Entz Géza és Dr. Gerő László a kertvédelem, a kertművészet barátja, igénylője is volt már az 1950-es évek végén, amikor a műemléki kertvédelem igénye részükről lehetővé tette számomra hogy megkezdjem munkám ezen a területen. Megtisztelő volt az a baráti viszony, amit pályám során tőlük kaptam.

Az ICOMOS-szal is hasonlóan kezdődött a kapcsolatom: Dr. Dercsényi Dezső felkért, legyek tag, és vegyek részt az ICOMOS azon fórumán Párizsban – Fontainebleauban 1971-ben, ahol a világ Történeti Kertvédelmét szervezik: mutassam be a magyar anyagot, hiszen már egy évtizede foglalkozom ezzel.

A René Pechère elnökletével induló nemzetközi munkában így vehettem részt akkor, amikor még „vasfüggöny” volt kelet és nyugat között. Így láthattam csodálatos történeti kerteket, és itt ismerhettem meg más országok történelmi kertvédelemmel foglalkozó szakembereit. Így kerültem kapcsolatba a (nyugat)német Ursula Gräfin zu Dohna-val is, aki a magyar kertművészet iránt külön érdeklődést mutatott.

1982-ben meghívtuk őt az egri Nyári Egyetemre, ahová, elfogadva felkérésünket, el is jött előadást tartani. Ez szinte magától értetődő lépésnek mutatkozott részünkről, hiszen 1972 óta, a szintén nyugatnémet Gerda Gollwitzerrel együtt, Ursula Gräfin zu Dohna meghatározó alakja volt a nemzetközi ICOMOS történeti kertvédelem terén végzett tevékenységének. Később, szintén neki köszönhetően, magyar előadókat is meghívtak, így többek közt engem is.

Meghívtam magánvendégként is, bemutattam jeles történeti kertjeink egy részét. Így erősödött ICOMOS kapcsolatunk, és ekkor merült fel egy magyarországi nemzetközi Történeti Kert konferencia gondolata.

Úgy gondolom, ilyen előzmények után számunkra is nagy öröm, hogy 2002 szeptemberében az akkor 80 éves Ursula zu Dohna grófnőt a történeti kertek országos és nemzetközi szinten történő kiemelkedő munkájáért, a szakterület magas szintű oktatásáért, kutatásáért, ismeretterjesztéséért a legmagasabb német állami kitüntetéssel, a Szövetségi Érdemkereszttel ismerték el, a kitüntetést Emmerthal bei Hamelnben fekvő Rhedeni birtokán a hildesheimi járás közigazgatási vezetőjétől, Ingrid Baule asszonytól vehette át.

Ursula zu Dohna grófnő 20 éven át oktatta docensként a kertművészet, kerttervezés és műemlékvédelem tudományát a Weihenstephan/Freising/-i Főiskolán. Működésének köszönhetően számos itt végzett kertmérnök lett különféle pályázatok nyertese.

Előírt feladatkörén számos más feladatot is ellátott az intézetben, és közben előkészítette az újabb kutatási témáját: a privát kertek védelmét.

Műveivel és számtalan szakcikkével nagymértékben segítette elő a történeti kertvédelem kérdését.

Említésre méltó az 1986-ban megjelent könyve „Magánkertek művészete Németországban”, az 1993-ban kiadott „Kertek és Parkok Kelet-Poroszországban – 400 év kertművészet ” és a nemrég, 2000-ben megjelent „Nagy Frigyes kertje”.

Ursula zu Dohna grófnő tagja volt az UNESCO Committee of Historic Gardens and Sites műemlékvédő bizottságának, ahol 1972-től egészen 1992-ig meghatározó szerepet játszott. Amikor 1994-ben megalakult az *Alsószász Társaság a Történeti Kertek Védelmére*,

ennek elnökének szintén őt választották meg, ezt a posztot 1999-ig töltötte be.

2000-ben a történeti kertek védelme érdekében nemes gesztussal az Alsószász Társaságnak ajándékozta saját szakkönyvtárát, lehetővé téve ezzel hogy a tudomány, a szakma és az érdeklődők is hozzáférhessenek az értékes könyvtár anyagához.

Mi is örülünk sikereinek és ezúton is köszönjük azt a munkát, amit jóindulatával, szakértelmével a magyar történeti kertvédelemért tett.

Örsi Károly

800 éves a Ferences Rend

A Pesti Szent Péter ferences templom története

Budapest Belvárosában a Ferenciek terén áll a ferences rend Szent Péter temploma és rendháza. A templom alatti kriptában volt a titkos nyughelye 1849 és 1870 között Batthyány Lajos miniszterelnöknek.

A ferences rend 2009-ben ünnepelte alapításának 800. évfordulóját. Assisi Szent Ferenc 1209-ben kapta meg III. Ince pápa szóbeli áldását az új rend megalapítására, amit a pápa 1223-ban írásban is megerősített. Ebben az időben érkeztek meg az első testvérek Magyarországra. Egerben, majd Esztergomban telepedtek le 1224 körül. Számuk gyorsan növekedett: 1270-ben 25, 1290-ben 30, 1300-ban 40, 1334-ben 45 kolostorról tudósítanak az összeírások.

Fejlődésüket nagyban segítette a rend és az Árpád-ház között kialakult szoros kapcsolat. Már Szent Erzsébetnek is volt szerepe a rend Magyarországi letelepedésében, de főleg testvére, IV. Béla pártolta a ferences barátokat. Ezt bizonyítja az a tény, hogy a király feleségével, Mária királynéval, és fiával, Béla herceggel a ferencesek esztergomi templomát választotta temetkezési helyéül.

A 13. század második felétől a magyar városokban szinte mindenhol feltűntek az evangéliumi szegénységet hirdető, kolduló barátok. Kolostoraikat a városokba bevezető forgalmas utak, városkapuk mellé építették.

A történeti források a ferencesek Veronai Szent Péter vértanú tiszteletére alapított templomát és rendházát 1288-ban említik először Pesten. A város keleti végén a Hatvan felé vezető út mentén álló épületegyüttes mögött húzódott Rákos mezeje, az országos gyűlések helyszíne.

A ferencesek különleges jelentőségét mutatja, hogy királyválasztások idején (III. András, Károly Róbert) és az országgyűlések után a Szent Péter templomban tartották az ünnepélyes Szentmisét és a Te Deum-ot.

A 15-16. század két legjelesebb egyházi írója, hitszónoka Temesvári Pelbárt (1440-1504) és Laskai Osvát (1430? -1511) élt és alkotott a rendház falai között. Az egyházi irodalom első névszerint ismert költője Vásárhelyi András pesti ferences szerzetes volt, aki „Cantilenájá”-ban először határozta meg a kolostor helyét:

„Ezt szerezték Pestnek városában,
Ugyanottan Szent Péter utcájában,
Születés után elmúlt időben,
Ezeröttszáz és nyolc esztendőben”

Az idézett, Szűz Máriához írt művében Vásárhelyi András már a 16. század elején figyelmeztetett a török veszélyre.

1526-ban a templomot és a rendházat Szulejmán szultán hadai feldúlták, a szerzeteseket - köztük Vásárhelyi András - megölték. A néhány év alatt helyreállított kolostor és templom 1541-ben végleg török uralom alá került. Az összeírásokban az egykori ferences templom Szinán bég dzsámiként szerepel.

A lerombolt templom és kolostor 1686-ban került vissza a keresztények kezébe. Újjáépítésének három 18. századi periódusát ismerjük.

- Kalcher Márton építőmester 1686 és 1701 között a jelenlegi templom nyugati végében a hagyomány szerint az egykori dzsámi helyén felépítette az első templomot.

- 1715-ben készült el a már megnövelt alapterületű újabb templom és a konvent épülete.

- A mai egyház 1727 és 1743 között épült fel. A nagy tömeget befogadó, hosszhajós elrendezésű, barokk templomot 1743-ban szentelték újra Alkantarai Szent Péter tiszteletére.

Külső kiképzése máig megőrizte a 18. századi állapotát. A homlokzaton elhelyezett szobrok, díszítések nagyrészt a templom építésével együtt keletkezett korabeli alkotások. Követték a ferences építkezés hagyományait és a többi templomhoz hasonlóan, Szűz Mária, Szent Ferenc, Szent Antal díszíti a nyugati homlokzat központi részét. A felső szinten a ferences szentek Toulouse-i Szent Lajos, Szent Bonaventura, Szent Benvenuto és a pestis veszélyétől védő Szent Rókus szobra áll.

A középső falfülkében Alkantarai Szent Péter szobra látható.

Budapest városképének különleges színfoltja a templom díszes kősisakos tornya. Általános szabálya a ferencesek templom építészetnek, hogy csak egy tornyot alkalmaznak, azt is rendszerint a szentély déli oldalán. A pesti ferences templom tornya 1758-ban épült fel, de csak ideiglenes fedéssel látták el. A jelenlegi sisak csak száz évvel később 1859-1863 között készült el Wieser Ferenc építész tervei és irányítása alatt. A romantikus stílusú, díszesen kiképzett, félkörös és ovális ablakokkal áttört toronysisak másolata 1900-ban a párizsi világkiállítás magyar házának egyik díszeként

szerepelt.

A templombelső rendkívül értékes 18. századi emléke a főoltár, amelyet 1740-ben Grassalkovich Antal adományozott a rendnek. A hosszanti elrendezésű hajó két oldalán három-három kápolna nyílik. Az egymással szemben álló kápolnák mellékoltárainak felépítése és díszítése páronként azonos.

Kiemelkedőek a boltozatot díszítő Lotz Károly történeti és vallásos témájú freskói. A festőművész 1894-ben Szűz Mária mennybemenetelét a hajó első boltozatára, a harmadik boltszakaszra pedig „Szent István felajánlja a koronát Magyarország Védasszonyának” című jelenetét festette meg.

Ma még csak kevéssé ismert, ugyanakkor rendkívül érdekes és különleges része az épületnek a templom alatt kialakított két temetkezési hely. A hajó nyugati végén – az egykori feltételezett dzsámi helyén – jelenleg is az egyház tagjait, a szentély alatt pedig világi személyeket temettek el. Itt az egymás felett több sorban elhelyezett falfülkékben az 1790-es évektől 1892-ig temetkeztek. Gazdag polgárok, arisztokrata családok nevei olvashatók a sírokat lezáró márványtáblákon.

A helyiség sokáig különös titkot rejtett magában. Itt volt Batthyány Lajos első felelős miniszterelnök első - titkos - nyughelye. Batthyány Lajost 1849. október 6-án végezték ki a Pesti Neugebaude, az un. Új Épület melletti fapiacon. Testét a Józsefvárosi temető jeltelen sírjába akarták sietve eltemetni. Azonban Szántófi Antal, Pest város plébánosa és Dank Agáp ferences rendi házfőnök kijátszva a hatóságok éberségét, megszerezték a koporsót, és az éjszaka leple alatt, a legnagyobb titokban a Belvárosi ferences templomba vitték. Batthyány Lajost a kriptá keresztszárnyának északi oldalán, a legelső sorba temették el. A vörös márvány fedkőre Dank Agáp házfőnök csak néhány sort vésetett:

1849^{dik} évi October 6.
az Urban elhunyt G. B. L.
áldás és béke
hamvaira

A kőlapot félve az önkényuralom bosszújától befelé fordítva helyezték el. Így a sír a kriptá látogatói előtt is évtizedekig névtelen maradt. Kizárólag a szűk család és a ferences barátok ismerték a titkot. Csak a kiegyezés után, 1870. június 9-én helyezték át Gróf Batthyány Lajos miniszterelnököt a történelmi nagyságát megillető sírboltba a Fiumei úti temetőbe.

Az egykori sírhelyet a Nemzeti Kegyeleti Bizottság 2006-ban védetté nyilvánította, és a Nemzeti Sírkert részeként határozta meg.

Batthyány Lajos születésének 200-ik évfordulójára 2007-ben Lasetzky Frigyes építészmérnök tervei alapján, az irányításával helyreállították a külvilág előtt teljesen elzárt, és elhagyott teret. A helyreállítást megelőzően 2006. augusztus 21. és október 5. között szondázó régészeti és műemléki kutatást végeztünk.

A templom szentélye alatt húzódó kriptát jelenleg a kolostor alatti pincehelységeken keresztül lehet megközelíteni. Kutatásunkat a földalatti helység eredeti bejáratának tisztázásával kezdtük. Kibontottuk a templomhajó keleti végéről induló, kriptába vezető legkorábbi bejáratot. A lejárát két oldalának finoman megmunkált mészkőfalazata anyagában és a kőmegmunkálás technológiájában is a templom nyugati timpanonos bejáratának faltípusával rokon.

Később a kriptá közvetlen templomi kapcsolatát megszüntetve a helység keleti végén megnyitották az utcáról levezető új bejáratot. A régi bejárat helyén megépítették az Eördögh család sírboltját, díszes vasrácsos kapuzattal és a Szentháromságot ábrázoló festett mennyezettel, amelyet a helyreállítás során Tarr György festőrestaurátor művészi restaurált.

Az „új” keleti lejárát pontosan a templom szentélyének keleti záró falát metszette. Kutatásunk során, a lejárát elbontott lépcsősorának feltárásával tanulmányoztuk a szentély alapfalának nyugati falsíkját. Szerettük volna a középkori ferences templom nyomait megtalálni. A nagyméretű mészkövekből álló falazatot mindenhol újkori téglasor bontotta meg, így a barokk szentély alapja egy tipikus 18. századi - kő – téglasor – falazat.

A kriptá nyugati oldalán, a kereszthajó déli részén ugyanez a faltípus figyelhető meg.

A régészeti feltárás során, kizárólag újkori törmelékot találtunk. A kutatóárkokban semmiféle középkori objektum, falmaradvány vagy leletanyag nem került elő. Egyedül a kriptába vezető pincehelység törtköves mészkő oldalfalaiba figyelhettük meg a korábbi – akár középkori – építkezés nyomait, melynek tisztázása majd egy későbbi kutatás tárgya lehet.

2009. október 6-án az ICOMOS Kulturális Turizmus Szakbizottsága szervezésében Kovács Erzsébet vezetésével a „Budapest földalatti értékeit bemutató séták” keretében meglátogattuk a Belvárosi Ferences templomot. Lasetzky Frigyes építészmérnök beszámolt a templomon folyó aktuális helyreállítási munkákról és bemutatta a 2007-ben elkészült Batthyányi emlékhelyet. A helyszínen emlékeztünk meg a napra pontosan 160 éve történt eseményekre és tisztelegtünk Batthyány Lajos emlékének. A templomigazgató Hegedüs Kolos atya vendégül látott bennünket, és kerekasztalnál beszélhettük meg a templom legfontosabb műemléki problémáit. A festőrestaurátor művészek, Faragó Ferenc és Bálint István beszéltek a freskók és falfestmények restaurálásának nehézségeiről. Jelenleg az egyik legfontosabb műemléki feladat a Batthyány Emlékhely külső megközelítésének, az utcai lejárátának biztosítása, és a közönség előtti megnyitása.

Budapest központjában a 19-20. századi épületek és paloták között, a zajló városi forgalomban a Belvárosi Ferences templom és az előtte álló Nereidák kútja kis szigetként idézi vissza a város 18-19. századi hangulatát. 1912-ben elrendelték a templom és a kolostor lebontását és újjáépítését. A Műemlékek Országos Bizottsága 1914-ben műemlékké nyilvánította és megmentette. A mi feladatunk, hogy továbbra is védjük és gondoskodjunk róla!

Zádor Judit

Első nemzetközi konferencia a kulturális turizmusról Subotica (Szabadka) - 2009. december 1-3.

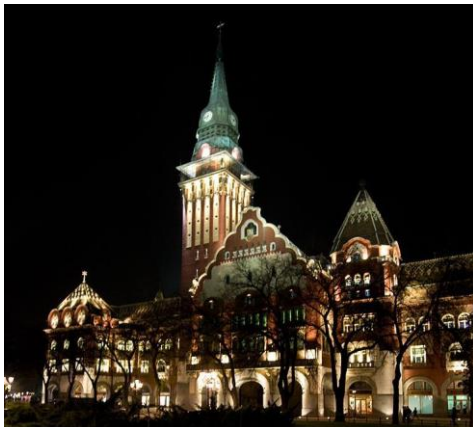
Általános közép-európai jelenség napjainkban, hogy az idegenforgalommal foglalkozó szervezetek újabb és újabb területeket szeretnének bevonni a turisztikai kínálatok területén.

Gondolom ennek jegyében rendezte meg a szabadkai „KORAK” idegenforgalmi vállalkozás a turisztikai konferenciát, mely úgy lett nemzetközi, hogy Horvátországból is érkeztek előadók, valamint jómagam képviseltem a magyar színeket. Sajnos olasz előadónk – aki az „UNESCO célszországok és a kulturális turizmus kapcsolódása” címmel tartott volna előadást – nem érkezett meg.

Az előadások zöme kivétel nélkül azzal foglalkozott, hogy a kulturális turizmust hogyan lehetne összekapcsolni a városok, falvak épített örökségeivel, a települések kulturális rendezvényeivel. Egyszóval a műemlékvédelemmel.

Szép példákat láthattunk Szerbia örökségvédelmi törekvéseiből, különösen izgalmas volt dr. Miomir Koracs belgrádi egyetemi professzor előadása, aki a Viminácium-i római kori ásatásokról számolt be. A gazdagon illusztrált bemutatóból kiderült, hogy egy régészeti feltárást és egy már kialakított régészeti parkot hogy lehet bekapcsolni a kulturális turizmusba, az oktatásba. Hogy lehet egy régészeti park profittermelő egység anélkül, hogy a történeti értékek ne sérüljenek. Az ásatások megtekintését feltétlenül javaslom a hazai kollégáknak.

A konferenciának a városok bemutatkozása is fontos eleme volt, így ismerkedhettünk meg Osijek (Eszék) épített örökségeivel és kulturális jellemzőivel.

A fő hangsúly természetesen a házigazdák részéről Szabadkán és Palicson volt, ahol a páratlan szecessziós építészet jelenti elsősorban a turisztikai vonzerőt. A tanulmányi sétákon szakavatott fiatal vezetők mutatták be a századforduló építészetét és annak magyar vonatkozásait. Sajnos az épületek nincsenek túl jó állapotban, bár a helyreállítás nyomait itt-ott fel lehet fedezni. A városháza és a korzó kétségtelenül impozáns látványát már most nagyon kétségesen befolyásolja az épülő új színház tömege. Nagyon hasznos lett volna, ha az építészeti és műemlékvédelmi szakma nagyobb figyelemmel kíséri az első szabadkai magyar színház sorsának alakulását, mert féltő, hogy visszafordíthatatlan arculatváltás következett be.

Pedig ha ki lehetne jelölni a szecessziós építészet világörökségi helyszínét, akkor Szabadka és Palics méltán pályázhatna erre a rangra. Féltő, hogy az új színház ezt egyszer s mindenkorra ellehetetleníti.

Engedtessek meg, hogy a magam előadásáról is írjak néhány szót. A műemlékvédelem és a kulturális turizmus lehetőségeiről beszéltem egy tipikus kistérség – a Káli-medence – példáin keresztül. Pontosabban azt feszegettem, hogy „eladható”-e a műemlék, mik a feltételei annak, hogy a helyreállított emlék eltartsa önmagát. Hogy lehet megvalósítani a felújítás, fenntartás, fejlesztés hármasságát úgy, hogy a műemlékből „turisztikai termék” legyen, ugyanakkor a műemléki érték ne sérüljön! Nem egyszerű a kérdés.

Összességében úgy ítélem meg, hogy – mint első ilyen témájú nemzetközi rendezvény – hasznos volt, jól szolgálta a közép-európai műemlékvédelem ügyét és a közös gondolkodást.

Csak remélni tudom, hogy a következő konferencián már a műemlékvédelemmel foglalkozó szabadkai szakemberek is részt fognak venni.

Kerner Gábor

Ágostházi László DLA:

EMLÉKEZZÜNK RÁ, HOGY. . .

Január

- Január 1. **10 éve** (2000) halt meg *Szigetvári János* Ybl-díjas építésmérnök, aki főleg Pécsen és a Dél-Dunántúlon alkotott köz- és lakóépületeket
- Január 2. **125 éve** (1885) született *Fábián Gáspár* építész, kora egyik legtöbbet alkotó mestere, több mint 40 templom, 30 egyházi iskola tervezője
- Január 3. **105 éve** (1905) született *Korompay György* építész, városrendező, szakíró, egy időben a BME Városépítési Tanszékének vezetője
- 35 éve** (1975) halt meg *Borsos László* Ybl-díjas építésmérnök, építészettörténész, műemlék restaurátor
- Január 5. **155 éve** (1855) halt meg *Pollack Mihály*, a magyar klasszicista építészet legkiemelkedőbb alkotója, a Szépítő Bizottmány tagja
- 65 éve** (1945) halt meg *Kosztolányi-Kann Gyula* építész, festőművész, számos budapesti bérház tervezője
- Január 7. **120 éve** (1890) halt meg *Petschauer Gusztáv* építész, kései eklektikus lakóházak, középületek tervezője
- Január 9. **45 éve** (1965) halt meg *Papp Imre* építésmérnök, városrendező, az Országos Műemléki Felügyelőség egykori főmérnöke
- Január 10. **230 éve** (1780) született *Piacsek József* építész, aki Pécs számtalan klasszicista lakóházát, középületét építette
- 155 éve** (1885) született *Sándor Móric* építész, Komor Marcell és Jakab Dezső munkatársa, sok lakóház tervezője
- Január 11. **80 éve** (1930) született *Fodor Béla* építész
- 30 éve** (1980) halt meg *Kotsis Iván dr.*, Ybl-díjas építész, egyetemi tanár, nagyon sok köz- és lakóépület, templom alkotója
- Január 12. **65 éve** (1945) halt meg *Molnár Farkas*, a Bauhaus tagja, a modern magyar építészet egyik úttörője
- Január 15. **145 éve** (1865) történt a budapesti *Vigadó* épületének (Feszli Frigyes) ünnepélyes megnyitása
- 65 éve** (1945) halt meg *Román Miklós*, akinek sok bérháza, villája között talán a legismertebb a siófoki hajdani városháza épülete
- Január 16. **65 éve** (1945) halt meg *Jánszky Béla*, aki Kós Károllyal és Zrumeckzy Dezsővel iskolákat, lakóházakat, templomokat tervezett

- Január 16. **10 éve** (2000) halt meg *Ivánka András* Ybl-díjas, a CIRPAC magyar csoportjának tagja, egyebek közt a győri Megyei Kórház Klubházának alkotója
- Január 17. **155 éve** (1855) született *Alpár Ignác* építész, hosszú ideig Hausmann Alajos munkatársa és tanársegédje; rendkívül sok középülete közül egyik legismertebb a városligeti Vajdahunyad vára, vagy a kolozsvári Egyetem központi épülete
- Január 18. **15 éve** (1995) halt meg *Csaba László* kétszeres Ybl-díjas, ipari létesítmények, középületek tervezője
- Január 19. **140 éve** (1870) született *Nagy Károly* építész, előbb Pecz Samu munkatársa, később egyetemi tanár
- 15 éve** (1995) halt meg *Gerő László dr.*, kétszeres Ybl-díjas, Állami- illetve Herder-díjas, egyetemi magántanár, szakíró, nagyon sok műemlék helyreállításának tervezője
- Január 20. **65 éve** (1945) halt meg *Baráth Béla* építész, művészeti író, lakóházak, középületek tervezője
- Január 21. **40 éve** (1970) halt meg *Boronkai Pál* soproni építész, városi főmérnök
- Január 23. **95 éve** (1915) született *Szrogh György* kétszeres Ybl-díjas, Állami-díjas építész, jelentős középületek (pl. piszkéstetői obszervatórium, salgótarjáni művelődési ház, Budapest Szálló, stb.) tervezője
- 85 éve** (1925) halt meg *Goll Elemér* építész, jogi doktor, szakíró
- Január 24. **100 éve** (1910) született *ifj. Bretz Gyula* építész, anyagtechnológus, egyetemi tanár, irodaházak tervezője
- Január 26. **35 éve** (1975) halt meg *Spránitz Tibor*, a Székesfehérvárott és környékén alkotó építész
- Január 28. **110 éve** (1900) halt meg *Fesztly Adolf* építész, sok bérház, középület tervezője
- Január 30. **110 éve** (1900) történt a *Budai Vigadó* épületének (Kallina Mór, Árkay Aladár) ünnepélyes avatása

Február

- Február 3. **65 éve** (1945) halt meg *Möller Károly* építész, szakíró, műemlék-restaurátor (pl. Székesfehérvár püspöki székesegyház, 1935-38)
- Február 12. **125 éve** (1855) adta ki a Fővárosi Közmunkák Tanácsa azt a rendeletét, amely szerint az elkészült Sugárutat Andrássy Gyula útnak nevezik
- Február 14. **130 éve** (1880) született *Lux Kálmán* építészmérnök, műemlék restaurátor, művészeti író, egyetemi tanár, sok egyéb mellett a lillafüredi Palota Szálló, vagy a budapesti Gellért-hegyi Sziklakápolna tervezője
- Február 20. **145 éve** (1865) történt a pesti Vigadó épületének (Feszly Frigyes) felavatása

A Kulturális Örökségvédelmi Hivatal tisztelettel meghívja Önt
2009. december 18-án, pénteken 13 órára a

MUSTRA 2009 kiállítás megnyitójára

A kiállítást megnyitja Sólyom László, a Magyar Köztársaság elnöke

Válogatás az örökségvédelem 2009. évi eredményeiből
Helyszín: Örökség Galéria (Budapest I. kerület Táncsics Mihály utca 1.)

A kiállítás 2010. február 20-ig látogatható
2009. december 18. és 2010. február 20. között
Hétfőtől péntekig 9 és 17 óra között

Pro memoria 2010-re:

	<p>A 2010. évi ICOMOS-díjra és Műemlékvédelmi Citrom-díjra történő javaslatok benyújtási határideje</p>	
<p>2010. január 11.</p>		

**A Möller István Emlékéremre történő javaslatok benyújtási határideje:
2010. január 31.**

Kedves Tagtársaink!

A KÖH 2010-ben ismét megrendezi a Balsorsú Műemlékek javára rendezett jótékonysági bálját, előzetes felhívásukat itt tesszük közzé:

Kedves Kollégák, Kedves Barátaink!

Ezúton adjuk hírül, hogy jövőre ismét várjuk az adakozni és bálozni szerető közönséget a

balsorsú műemlékek javára rendezett jótékonysági bálunkon!

A bál időpontja 2010. február 6. szombat, helyszíne a Budapest, Múzeum utca 17. szám alatt található Károlyi-Csekonics Rezidencia!

A korábbi bálókhoz hasonlóan idén is az a tervünk, hogy amellet, hogy egy egész estés farsangi vígasságban mulassunk együtt - beszélgessünk, táncoljunk, kötetlenül találkozzunk -, közös összefogással vegyünk óvó szárnyaink alá egy balsorsú műemléket. A bál bevételét ennek felújítására fordítjuk.

Elsősorban olyan műemlék helyreállítására várunk javaslatot, amely a várható ötszázezer és egymillió forint közötti bevételből, illetve az esetleges további, meglévő támogatási forrásokból reálisan helyreállítható egy éven belül. Ezen forrás nagyságrendje elsősorban kisebb restaurálási, illetve rész-helyreállítási munkákra, népi építészeti emlékek felújítására adhat módot.

A támogatandó munkákra vonatkozó javaslatokat - melyeknek tartalmazniuk kell a műemlék rövid bemutatását, fotóit, az elvégezni tervezett munkát, az egyéb támogatások, források megnevezését -

2009. január 15-ig

lehet benyújtani Okrutay Miklósnál, a báli szervezőbizottság tagjánál.

A pályázatokat az alulírott szervezőkből álló zsűri bírálja el. A korábbiakban már bevált megoldás szerint a zsűri több alkalmas helyszínt választ ki, a támogatásra legméltóbbat a báli közönség szavazza meg.

Ahhoz, hogy a bál eredményes legyen, és a pályázat nyertes műemléke ennek a nagyszerű eseménynek a nyomán megújulhasson, a szervezők mindannyiunk segítségére számítanak. Hirdessük a bált a műemlékek iránt elkötelezett, és nem utolsó sorban táncos lábú ismerőseink körében, keressünk olyan támogatókat, akik akár tombolatárggyal, akár egy nagyobb összeggel is hozzá tudnának járulni a helyreállítás sikeréhez!

A bálra vonatkozó további részletes híradással később szolgálunk.

Jó készülődést kívánva, szeretettel:

Völgyesi Krisztina - Deli Sándor - Dr. Janotti Judit-Okrutay Miklós – Szatmáriné Mihucz Ildikó

Köszönet az 1%-ért !

Ezúton is szeretnénk megköszönni mindenkinek, aki 2008-as személyi jövedelemadójának 1%-át az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság Egyesület részére ajánlotta fel.

A támogatás révén beérkezett 100.156 Forintot az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság nemzetközi jelenlétének erősítésére, Magyarország szakmai képviselőjére fordítottuk.

Ahhoz, hogy 2010-ben is sikeresen dolgozhassunk Egyesületünk célkitűzéseinek megvalósításán, továbbra is nagy szükségünk van az Önök támogatására, számítunk Önökre,
kérjük a műemlékek, történeti együttesek minden barátját, hogy támogasson minket személyi jövedelemadójának 1%-ával !

**köszönettel
ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság Egyesület
Adószám: 18083897-1-41**

Tisztelt Tagtársaink, Barátunk,

A Híradónkkal mellékelten megküldjük a 2010. évi tagdíjbefizetéshez szükséges csekket, a tagsági díjat kérjük legkésőbb 2010. március 31-ig befizetni.

Tagdíjaink a 2010-es évre továbbra is változatlanok:

Egyéni tag éves tagdíja	12.000 Ft (teljes tagdíj)
de 35 éves korig	6.000 Ft (50% kedvezmény)
és 65 éves kortól	6.000 Ft (50% kedvezmény)

(a vonatkozó nyilatkozatot mellékeljük, kérjük azt kitöltve szíveskedjenek nekünk visszajuttatni).

A 2010-es évre érvényes kártyájukat a befizetést követően postázzuk.

KÉRJÜK, és előre is köszönjük, ha adataikban (név, postacím, e-mail cím, telefonszám) történt esetleges VÁLTOZÁSOKRÓL LEVÉLBEN VAGY E-MAILEN ÉRTESÍTENEK BENNÜNKET!

*Minden kedves Tagtársunknak Békés, Boldog, Örömteli, Sikerekben és
Eredményekben Gazdag 2010-es évet kívánunk !!!*

ICOMOS Híradó, a Magyar Nemzeti Bizottság közleményei

Szerkesztőség: 1014 Budapest, Szentháromság tér 6.

Levél cím: 1535 Budapest, Pf. 721. Telefon/fax: 212-76-15

E-mail: secretariat@icomos.hu

Honlap: www.icomos.hu

Kiadja a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal

Szerkesztő: Keller Annamária

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság tagságával járó előnyök:

- állandó informáltság a műemlékvédelem hazai és nemzetközi eseményeiről, pályázatairól, ösztöndíjairól, stb. az ICOMOS honlap (www.icomos.hu), az ICOMOS Híradó és az ICOMOS News/Nouvelles ICOMOS révén
- ingyenes belépésre jogosító tagsági kártya a világ legtöbb múzeumába, műemlékébe, romterületére
- az UNESCO/ICOMOS Dokumentációs Központjának szabad használata

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság pártoló Jogi tagja:

Kulturális Örökségvédelmi Hivatal